

Handläggare: Helena Storbjörk Windahl
Telefon: 08-508 28 908

Till
Miljö- och hälsoskyddsnamnden
2011-08-30 p.20

Riktad kontroll 2010-2011; Märkning – kontroll av matmäklare, huvudkontor, producenter och lager

En rapport från miljöförvaltningen

Förslag till beslut

1. Godkänna anmälan om rapporten
2. Överlämna beslutet till Livsmedelsverket

Gunnar Söderholm
Förvaltningsdirektör

Margareta Widell
Avdelningsdirektör

Sammanfattning

Miljöförvaltningen i Stockholm har under hösten 2010 och våren 2011 särskilt satsat på märkningskontroll genom riktad kontroll mot företag med märkningsansvar. En internutbildning baserad på erfarenheter från den riktade märkningskontrollen har genomförts för inspektörer på avdelningen för livsmedelskontroll.

I projektet togs en metod fram för att kontrollera matmäklarkontor/huvudkontor. Kontroll av märkning skedde dels genom kontroll av allmän märkning, men också utifrån den speciallagstiftning som finns för vissa typer av livsmedel som exempelvis kosttillskott, ekologiska livsmedel samt vin och sprit.

Totalt kontrollerades 207 produkter från 152 anläggningar. En stor andel, sammantaget cirka 30 procent, fick någon form av avvikelse på märkningen, främst inom området för märkning inom speciallagstiftning.

Avvikelser mot lagstiftningen inom märkningsområdet kan påverka redligheten, det vill säga riskera att vilseleda konsumenterna. Avvikelser kan också i vissa fall utgöra en direkt hälsofara exempelvis för allergiker. Generellt bedömdes avvikelserna inte utgöra en omedelbar risk för konsumenterna. I vissa fall utfärdades saluförbud för produkterna eller föreläggande om att revidera märkningen så att den uppfyller lagstiftningen.

Livsmedelsverket har arbetat fram en ny vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar. I den lyfts märkningsfrågorna fram på ett annat sätt än tidigare. Den nya riskmodulen tar hänsyn till kontrollbehovet vid märkning så att företag med märkningsansvar får fler kontrolltimmar.

Eftersom så många avvikelser hittades på livsmedel för särskilda näringsändamål, och på produkter för kosttillskott så kommer förvaltningen att inrikta sig på kontroll av märkning av dessa produkter i kommande projekt.

Bakgrund

I och med den EU-gemensamma lagstiftningen för livsmedel som infördes 2006 klassas även matmäklare som livsmedelsföretag. Viktiga kontrollområden på matmäklarkontor och huvudkontor är spårbarhet och märkning.

Livsmedelsverket har arbetat fram en ny vägledning om riskklassning av livsmedelsanläggningar som innebär att alla livsmedelsanläggningar kommer att få en ny klassning och nytt antal kontrolltimmar från och med 2012. I den nya vägledningen kommer märkningsfrågorna att lyftas fram på ett tydligare sätt än tidigare. Den nya riskmodulen tar hänsyn till kontrollbehovet vid märkning så att företag med märkningsansvar får fler kontrolltimmar.

Med detta som bakgrund planerade och genomförde miljöförvaltningen ett märkningsprojekt under hösten 2010 och våren 2011. Syftet med projektet var både att ta fram en kontrollmetod för märkning hos bland annat matmäklare och att höja kompetensen hos avdelningens inspektörer inom märkningsområdet.

Genomförande

Märkning är ett område med en komplicerad och detaljreglerad lagstiftning som kräver stor kunskap hos den kontrollerande inspektören.

Till projektet togs ett antal frågeformulär fram för de områden som kunde vara aktuella beroende på den granskade produkten:

- Allmän märkning
- SÄR-NÄR: ”Fri-från”
- SÄR-NÄR: Speciella medicinska ändamål
- SÄR-NÄR: Livsmedel för viktkontroll
- Närings- och hälsopåståenden
- Nyckelhål
- Kosttillskott
- Ekologiska livsmedel
- GMO
- Vin/sprit

Till dessa frågeformulär togs också fram detaljerade hjälpredor med information om stöd i lagstiftningen och eventuella tolkningar. Både frågeformulären och hjälpredorna granskades av sakkunniga på Livsmedelsverket för kvalitetssäkring.

Under projektets gång genomfördes en större utbildningsinsats där samtliga medarbetare på avdelningen fick en dagslång utbildning om kontroll av märkning. I utbildningen deltog också inbjudna inspektörer från andra kommuner inom Stockholms län.

Projektet genomfördes inom ramen för den planerade kontrollen. Totalt kontrollerades 207 produkter från 152 anläggningar, varav 55 var matmäklare/huvudkontor, 81 var producenter och 16 var lager.

Kontrollen genomfördes antingen som ett besök med kontroll av märkning på plats eller som kontroll av märkning vid ”skrivbordet” på miljöförvaltningen. Detta eftersom en stor del av de deltagande anläggningarna var matmäklare som inte har någon fysisk hantering av livsmedel i en anläggning.

Avvikelser och kommentarer sammanfattades sedan i en kontrollrapport, vars innehåll kommunicerades innan utskick, på plats och/eller per telefon.

Resultat

Samtliga av de 207 granskade produkterna granskades utifrån frågeformuläret ”Allmän märkning”. Där granskades de grundläggande märkningskraven såsom exempelvis läsbarheten, svensk märkning och att samtliga ingredienser fanns deklarerade och deklarerade på rätt sätt. Även uppgift om hållbarhet, förvaring och vikt ingår i den grundläggande märkningen.

Andelen produkter med avvikelse inom allmän märkning varierade beroende på vilken av lagstiftningens ovan nämnda krav som inte uppfylldes, men sammantaget hade cirka 30 procent av produkterna någon form av avvikelse.

Matmäklare, producenter och lager med märkningsansvar kan också ha produkter som omfattas av specialmärkningsregler. Exempel på märkning som regleras av speciallagstiftning är olika varianter av livsmedel för särskilda näringsändamål (så kallade SÄR-NÄR), närings- och hälsopåståenden, märkning av kosttillskott och GMO-märkning.

Efter att samtliga 207 granskade produkter genomgått granskning enligt formuläret "Allmän märkning" användes frågeformulären för krav enligt speciallagstiftning.

14 produkter granskades utifrån märkningen på livsmedel för särskilda näringsändamål (SÄR-NÄR). Avvikelser konstaterades på cirka hälften av de granskade produkterna.

När det gäller området för närings- och hälsopåståenden, det vill säga påståenden på produkter som talar om sambandet mellan livsmedel och hälsa eller talar om att ett livsmedel har särskilt gynnsamma näringsmässiga egenskaper så granskades 21 produkter. Det är frivilligt att använda näringspåståenden och hälsopåståenden i märkningen av livsmedel, under förutsättning att de är förenliga med bestämmelserna i förordning (EG) nr 1924/2006 om närings- och hälsopåståenden. Det innebär bland annat att ett påstående om att ett livsmedel gynnar hälsan på något sätt ska vara vetenskapligt bevisat och godkännas av EU-kommissionen.

Av de 21 granskade produkterna fanns en stor andel avvikelser. Totalt konstaterades avvikelse från lagstiftningen på 85 procent av näringspåståendena och 69 procent av hälsopåståendena. En vanlig avvikelse var att påståenden inte var anmälda för granskning till EU-kommissionen.

När det gäller kosttillskott kontrollerades 17 produkter. Av dessa hade 10 produkter avvikelser rörande märkning av dosen i förhållande till RDI (Rekommenderat Dagligt Intag). I ett fall var dosen av en viss typ av vitamin så hög att den skulle kunna vara toxisk. Denna produkt belades med saluförbud till dess att doseringsmärkningen ändrades.

Inom områdena märkning av vin och sprit, ekologiska livsmedel och GMO-märkning konstaterades mindre allvarliga avvikelser i flera fall. Dessa avvikelser kommer att följas upp vid nästa ordinarie kontroll.

Förvaltningens synpunkter

Märkningsområdet är komplicerat och detaljreglerat. Det innebär också att många avvikelser hittas eftersom företagen som ansvarar för märkningen inte själva har kunskap om hur de ska märka.

Avvikelser inom märkningsområdet kan röra redlighet, det vill säga att konsumenterna riskerar att bli vilseledda. Dessa avvikelser behöver inte vara av allvarlig karaktär. Det krävs dock att inspektören har tillräckligt med kunskap om märkningsområdet för att kunna göra en bedömning om hur allvarlig en redlighetsavvikelse är för att kunna vidta rätt åtgärd vid uppföljande kontroll.

När det gäller avvikelser som direkt kan vara hälsofarliga, såsom i fallet med det felmärkta kosttillskottet som kunde vara toxiskt vid rekommenderad dos, gäller det att omedelbart vidta åtgärder exempelvis utfärda saluförbud.

Projektet har lett till en ökad kompetens inom märkningsområdet för hela avdelningen för livsmedelskontroll. Det har också lett till att ett system för kontroll av märkning tagits fram som kommer att vara mycket användbart inför kommande år.

Eftersom så många avvikelser hittades på livsmedel för särskilda näringsändamål, och på produkter för kosttillskott så kommer förvaltningen att inrikta sig på dessa produkter i kommande projekt.

Slut

Bilagor

Bilaga 1	Projektrapport ”Märkning – kontroll av matmäklare, huvudkontor och lager under 2010-2011”
Bilaga 2	Frågeformulär
Bilaga 3	Hjälpredor